

Особливості проектної діяльності в умовах воєнного стану

Розглянуто фактори, які впливають на діяльність підприємств та проектів, проаналізовано особливості проектної діяльності в умовах воєнного стану в Україні

В умовах воєнного стану в Україні діяльність значної кількості підприємств різних форм власності зазнає труднощів та ризиків, спричинених різкими змінами зовнішнього і внутрішнього оточення, законодавства, внаслідок постійної невизначеності, стресів та страхів. Це ж саме стосується й проектної діяльності.

Згідно з РМВОК, проект – це тимчасове підприємство, призначене для створення унікальних продуктів, послуг або результатів [1]. Тобто це певна структура, яка виникає на певний час для досягнення конкретної мети. Дана структура має свій життєвий цикл, який складається з декількох етапів, і залежно від складності проекту варіюється і їх кількість.

Проект має багато спільного з підприємством, адже його існування має на меті отримання певного результату при обмежених ресурсах. Головна відмінність полягає в тому, що підприємство здебільшого створюється з метою його подальшого функціонування і розвитку, тоді як проект, після досягнення свого результату, закривається.

Проте, в умовах воєнного стану в Україні на підприємство додатково впливає низка специфічних факторів, зокрема:

1. Ризик втрати майна безпосередньо внаслідок бойових дій. Згідно досліджень Європейської Бізнес Асоціації, 42% компаній-членів Асоціації повідомили про втрати майна чи інших активів безпосередньо внаслідок бойових дій [2];

2. Зміни в законодавстві України;

3. Відсутність джерел постачання ресурсів або ризик їх втрати внаслідок бойових дій або їх наслідків;

4. Зниження кількості та якості кадрового потенціалу, що зумовлено евакуацією або проходженням військової служби;

5. Погіршення фінансової стійкості підприємств, особливого мікро та малого бізнесу, через швидке вичерпання запасу міцності;

6. Відсутність інвестицій як з боку закордонних партнерів, так і з боку українських підприємств, оскільки їх головна мета на даний момент – вистояти.

7. Знецінення валюти та інфляція.

Згідно Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» від 21.10.1993 р. № 3543-ХІІ, діяльність підприємства може регламентуватися відповідно до мобілізаційних завдань (замовлень). Тобто це окремі вимоги мобілізаційного плану щодо номенклатури, обсягів виробництва необхідної продукції, створення і підготовки до розгортання спеціальних формувань та ін.

До підприємств, установ і організацій, залучених до виконання мобілізаційних завдань (замовлень), мобілізаційні завдання (замовлення) доводяться на підставі затверджених основних показників мобілізаційного плану і договорів (контрактів), що укладаються в порядку, передбаченому законодавством [3]. Тобто підприємства діють відповідно до отриманих замовлень, а відтак створюється певний проект, на якому відповідно до замовлення виробляється та чи інша продукція.

На нашу думку, особливості проектної діяльності в умовах воєнного стану в Україні необхідно розділити на складові, які стосуються різних сторін проекту:

1. Постійна робота з релевантною інформацією, аналіз законодавства та його змін.

Значимо, що законодавство може як ускладнити проекту діяльність, запровадивши деякі обмеження, так і надати певні переваги, якими можна скористатися. Як приклад, Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо оптимізації трудових відносин» № 2352-IX від 01.07.2022 р., в якому серед інших важливих змін зазначено, що відтепер для прийняття роботодавцем рішення щодо встановлення п'ятиденного або шестиденного робочого тижня в період воєнного стану більше не потрібне рішення військового командування разом із військовими адміністраціями або згода первинної профспілкової організації чи погодження місцевої ради. Як результат, під час здійснення проектної діяльності можна отримати значну перевагу в часових рамках [4].

Постійний моніторинг інформації та аналіз ризиків, як фізичного так і соціально-економічного характеру. Мається на увазі постійний контроль та аналіз вхідної інформації щодо поточного стану бойових дій.

Аналіз можливих ризиків: майновий ризик (ризик втрати майна внаслідок обстрілів або незаконного заволодіння (мародерства); репутаційний ризик (формування негативного іміджу бізнес-одиниці у зв'язку з її діями на території конфлікту або бездіяльністю у миротворчих заходах, дипломатії, гуманітарній допомозі); стратегічний ризик (неможливість дотримуватися стратегії); інформаційний ризик; ризик неплатоспроможності та ін.[5].

2. Забезпечення матеріально-технічними та енергетичними засобами.

Найперше, що необхідно зробити, – це децентралізувати власні запаси, розмістивши їх по різних пунктах і регіонах. У період Другої світової війни під час оборони Ленінграду (теперішній Санкт-Петербург) діюча влада, побоюючись мародерства, розмістила всі зернові запаси в межах одного складу, який розбомбили через декілька днів, спричинивши голод. Щоб запобігти цьому, необхідно децентралізувати власні матеріально-технічні запаси.

Підібрати альтернативні джерела енергії та ресурсів, знайти альтернативних постачальників або мати можливість конвертувати один вид енергії в інший, мати акумулюючі засоби для електроенергії. Згідно закону Джерома – необхідно підготуватися до того, що в гіршому випадку енергії не буде взагалі, а решту випадків залишити на приємні несподіванки.

3. Мобільність. Мати в наявності та в справному стані логістичні засоби, щоб у разі потреби швидко перемістити проектну діяльність на іншу задалегідь підготовлену базу.

4. Розташування місця проекту

За можливості, місце позиціонування проекту необхідно розглядати подалі від інфраструктурних об'єктів, а також об'єктів з високою ймовірністю ураження. Також варто забезпечити альтернативні варіанти розташування поряд з бомбоховищами, або здійснити розміщення самого об'єкту в захищених приміщеннях.

За потреби забезпечити маскування об'єкту, оскільки проект може мати потенціальне зацікавлення зі сторони супротивника.

5. Персонал

Важливим у проектній діяльності є підбір персоналу, який в умовах воєнного стану буде стресостійким до екстремальних та кризових ситуацій. Необхідним є проведення роз'яснювальної роботи з персоналом, щоб кожен працівник був обізнаний щодо шляхів евакуації та правил поведінки під час екстрених ситуацій.

6. Фінанси

Необхідним є наявність внутрішніх та зовнішніх джерел фінансування, а також можливість отримання державних грантів. Відтак, потрібно передбачити альтернативні джерела фінансування, щоб проект міг продовжити функціонування.

7. Імідж та репутація.

Не можна допустити будь якого зв'язку зі стороною ворога, унеможливити саму думку, що проект якимось чином діє на користь противника.

Отже, нами проаналізовано фактори, які впливають на діяльність підприємств та проектів в умовах воєнного стану. Зазначимо, що варто дотримуватися специфічних принципів і правил поведінки, а також виконувати специфічні завдання і створювати спеціальні умови, які були б зайвими за мирних обставин. Звісно, наведені фактори не враховують увесь спектр загроз та ризиків і для кожного окремого проекту вони можуть відрізнятися. Проте, проведений аналіз може бути корисним при розробці та реалізації проектів в умовах воєнного стану в Україні.

Список літератури

1. A Guide to the Project Management Body of Knowledge (PMBOK® Guide). Fifth Edition / Project Management Institute, 2013.

2. Що турбує бізнес в Україні під час війни. [Ел. ресурс]. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/glavnaya-zadacha-vystoyat-bespokoit-biznes-1655831867.html>

3. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України № 3543-ХІІ від 21.10.1993 р.

4. Про внесення змін до деяких законів України щодо оптимізації трудових відносин: Закон України № 2352-ІХ від 01.07.2022 р.

5. Тимошенко М. В. Ідентифікація ризиків та особливості антикризового управління в умовах війни / М. В. Тимошенко, В. А. Петров. // V міжнародна науково-практична конференція «підприємництво і торгівля: тенденції розвитку». 2022. С. 52.